29237 Afrika-beleid

Nr. 272 Brief van de ministers van Buitenlandse Zaken en van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 29 september 2026

Op verzoek van uw Kamer informeren wij, mede namens de minister van Defensie en de minister van Justitie en Veiligheid, uw Kamer met deze brief over de recente ontwikkelingen en het Nederlandse handelingsperspectief in de Sahel regio. Met de laatste brief van december 2023[1] werd uw Kamer geïnformeerd over de ondemocratische machtswisselingen in Burkina Faso, Mali en Niger. Bijna drie jaar later is het goed om de balans op te maken en de trends en impact daarvan op Nederland toe te lichten. De belangrijkste ontwikkeling is dat door de toegenomen onveiligheid en de autocratische houding van de militaire regimes het handelingsperspectief voor Nederland sterk is afgenomen. Het kabinet kiest er vanwege verschillende belangen voor om geëngageerd te blijven, maar maakt duidelijke keuzes op welke terreinen te engageren en in de financiële en operationele inzet.

De Sahel is een regio relatief dichtbij Europa waar verschillende Europese en Nederlandse belangen en waarden op het spel staan. De toenemende invloed van terroristische organisaties en georganiseerde criminaliteit vormt een bedreiging voor de stabiliteit in de landen zelf en heeft een spillover-effect op de West-Afrikaanse kuststaten. De militaire regimes en de groeiende invloed van geopolitieke tegenstanders verzwakken de mensenrechten, de democratie en de internationale rechtsorde. Dit raakt ook de Nederlandse en Europese belangen op het gebied van het tegengaan van irreguliere migratie, terrorisme en grensoverschrijdende criminaliteit en het in stand houden van de internationale rechtsorde. Gezien deze belangen en de context van deze regio blijft Nederland aanwezig en een bijdrage leveren aan de bestrijding van armoede en humanitaire noden. De ontwikkelingen van de afgelopen jaren vragen echter om een andere inzet in de Sahel. Naast de Europese samenwerking zoekt het kabinet ook nauwere samenwerking met landen in Noord- en West-Afrika om deze belangen en waarden in de regio te beschermen.

Recente ontwikkelingen

De Sahel is een regio waar verschillende internationale spelers (naast de EU, o.a. Rusland, Turkije, China, de VS) hun invloed trachten te vergroten. Het kabinet maakt zich zorgen over de groeiende invloed van Rusland in de regio. In de afgelopen jaren heeft Rusland de militaire steun aan de regimes in Burkina Faso, Mali en Niger vergroot. Desinformatie en antiwesterse sentimenten, vaak gevoed door Rusland, leiden tot verdere destabilisering van politiek en samenleving en hebben een negatief effect op de relaties met de EU en haar lidstaten. Het gebruik van kunstmatige intelligentie heeft de verspreiding van desinformatie verder gestimuleerd.

De veiligheidssituatie is in de afgelopen periode verslechterd. De aan Al-Qaida en IS-gelieerde terroristische groeperingen Jama’at Nasr al-Islam wal Muslimin (JNIM) en de Islamitische Staat in de Sahel-provincie (ISSP) breiden hun geografische controle in de Sahel uit, daarmee groeit hun invloed vooral in de rurale gebieden.

[1] Kamerstuk 29 237, nr. 201

Zij hebben recent laten zien dat zij in staat zijn ook de hoofdsteden Bamako en Niamey aan te vallen en met economische blokkades de samenleving te treffen. Daarnaast is de Islamitische Staat West-Afrikaanse Provincie (ISWAP) actief in de Tsjaadmeer-regio en noordoostelijk Nigeria, evenals in de grensgebieden van Kameroen, Tsjaad en Niger. Deze jihadistische organisaties professionaliseren hun operationele en digitale capaciteiten. Hoewel JNIM momenteel de grootste regionale jihadistische dreiging vormt, is voor Nederland en Europa vooral de verdere groei van het IS-netwerk in de Sahel relevant. Op dit moment bestaat er weliswaar nog geen directe dreiging tegen Europa[2], maar op termijn kunnen deze organisaties zich ook op Europa richten. De uitbreiding van terrorisme naar landen als Senegal, Ghana, Ivoorkust, Togo en Benin vormt een bedreiging voor de stabiliteit van deze landen en daarmee ook voor Nederlanders en Nederlandse bedrijven die in die er gevestigd zijn. Naast terrorisme vormt georganiseerde criminaliteit een groeiend probleem. In de afgelopen jaren is de omvang van inbeslagnames van met name cocaïne sterk gestegen.[3]

De Sahel is een belangrijke transitregio voor migranten die uit andere delen van het continent richting Noord-Afrika en Europa trekken. De regio herbergt 5,1 miljoen vluchtelingen, migranten en intern ontheemden. Na het grootschalige geweld in de Soedanese stad El Fasher in 2025 is er een enorme toename van Soedanese vluchtelingen te zien in de Sahel-regio, met name in Oost-Tsjaad, waar 1,56 miljoen vluchtelingen worden opgevangen.[4] De Sahel is een van de armste regio’s ter wereld. Meer dan de helft van de bevolking leeft onder de armoedegrens. De bevolkingsgroei is hoog. Meer dan de helft van de bevolking is onder de 18 jaar. Kindhuwelijken zijn nog steeds gebruikelijk in de Sahel.[5] Klimaatverandering versterkt conflicten om land en water en vermindert het al beperkte economisch perspectief. Voor het kabinet zijn deze ontwikkelingen reden tot zorg, ook omdat zij een voedingsbodem vormen voor nog meer radicalisering, instabiliteit, conflicten en migratie.

Sinds de staatsgrepen in Burkina Faso, Mali en Niger is de politieke macht in handen van een kleine politieke en militaire elite. In 2023 richtten Burkina Faso, Mali en Niger de Alliantie van Sahel-landen (*Alliance des États du Sahel*, AES) op als beoogd samenwerkingsverband op het terrein van veiligheid en handel. Gezamenlijk keren deze landen zich af van bestaande structuren, zoals de Economische Gemeenschap van West-Afrikaanse Staten (ECOWAS) en het Internationaal Strafhof. De regimes hebben in de afgelopen jaren de ruimte voor oppositie, het maatschappelijk middenveld en de rechtstaat verder ingeperkt. De regimes hebben politieke partijen opgeheven, ngo’s controles opgelegd, de doodstraf weer ingevoerd en strenge wetgeving tegen bijvoorbeeld de LHBTIQ+-gemeenschap aangenomen. Een terugkeer naar de constitutionele orde, die de regimes eerder beloofden, is binnen afzienbare tijd niet waarschijnlijk. Ook ontwikkelingssamenwerking wordt steeds verder bemoeilijkt, onder meer door belastingheffing op ontwikkelingsgelden, zoals onlangs in Mali is afgekondigd.

Tot slot is de Sahel is op handelsgebied, infrastructuur, energie en mijnbouw relevant. Naast China, zijn ook Turkije, Marokko, Algerije, de Verenigde Arabische Emiraten, Canada en de Verenigde Staten actief op deze terreinen. Hoewel de interesse van het Nederlands en Europees bedrijfsleven beperkt is, vanwege de

---

[2] BNCTV, Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland juni 2026. https://www.nctv.nl/documenten/2026/06/30/dreigingsbeeld-terrorisme-nederland-juni-2026
[3] UNODC, Drug trafficking in the Sahel. https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/tocta_sahel/TOCTA_Sahel_drugs.pdf
[4] UNHRCR, Situation Sahel Crisis. https://data.unhcr.org/en/situations/sahelcrisis
[5] Population Institute, Ending Child Marriage in the Sahel. https://www.populationinstitute.org/insights-analysis/ending-child-marriage-in-the-sahel/

onveilige en instabiele context, is het van belang deze ontwikkelingen te blijven volgen en mogelijkheden in kaart te brengen.

Veranderde aanpak

De veiligheidssituatie en de context is veranderd. Tegelijkertijd staan er voor Nederland en Europa belangen op het spel: een instabiele Sahel leidt tot meer irreguliere migratie. Ook kunnen sterker wordende terroristische organisaties op termijn impact hebben op Europa en Nederland. De ontwrichtende effecten van grensoverschrijdende criminaliteit raken Nederland en Europa direct. De toename van de Russische aanwezigheid in de Sahel trekt deze landen steeds meer in de Russische invloedsfeer en stelt Rusland in staat vanuit de Sahel, met onder andere desinformatie, Europese landen te destabiliseren.

Deze Nederlandse en Europese belangen vragen om betrokkenheid in de Sahel. Het kabinet kiest er daarom voor om diplomatiek aanwezig te blijven en door gerichte inzet van ontwikkelingssamenwerking een bijdrage te leveren aan de weerbaarheid van gemeenschappen. Aanwezigheid stelt Nederland ook in staat zicht te houden op de veiligheidssituatie en de inzet op te schalen wanneer de omstandigheden daarom vragen.

Door de politieke ontwikkelingen is de samenwerking met de regimes in Burkina Faso, Mali en Niger voor Nederland steeds moeilijker geworden. Wel blijft het van belang te engageren met deze regimes waar dit de Nederlandse belangen -het tegengaan van irreguliere migratie, terrorisme en grensoverschrijdende criminaliteit- dient. Het kabinet werkt zoveel mogelijk samen met het maatschappelijk middenveld en internationale organisaties. Op specifieke gebieden, zoals het tegengaan van irreguliere migratie, lokale conflict bemiddeling en grensoverschrijdende criminaliteit, werkt Nederland samen met lokale autoriteiten.

Nederlandse inzet

Onze belangen vragen om blijvende betrokkenheid in de Sahel, maar het kabinet past wel haar aanpak aan. Deze veranderingen hebben gevolgen voor de budgettaire inzet. Het kabinet voorziet een afname van de budgetten voor ontwikkelingssamenwerking in Burkina Faso, Mali en Niger in de komende jaren. Ook zal de personele bezetting van de ambassades in deze landen krimpen.

Het kabinet zoekt nauwere samenwerking met de West-Afrikaanse kuststaten en landen in Noord-Afrika, o.a. op het gebied van veiligheidssamenwerking en het tegengaan van grensoverschrijdende criminaliteit. Deze landen hebben veelal dezelfde belangen als Nederland en de EU en beschikken over meer capaciteit dan de Sahel-landen om de uitbreiding van terrorisme en georganiseerde criminaliteit tegen te gaan.

Het Russische, veelal antiwesterse, narratief en bijbehorende desinformatiecampagnes hebben in toenemende mate ontwrichtende gevolgen voor de regio en een negatief effect op Europa. Daarom maakt het kabinet, mede op verzoek van uw Kamer[6], middelen vrij om onafhankelijke journalistiek te steunen en de mediageletterdheid van de bevolking te bevorderen. Nederland

[6] Motie Paternotte Boswijk over een gecoördineerde aanpak om de toegang tot diverse bronnen en kwaliteitsjournalistiek te waarborgen, Kamerstuk 32 735, nr. 385

start met gelijkgezinde landen in de EU en West Afrikaanse kuststaten een regionaal programma voor de bestrijding van desinformatie.

Burkina Faso, Mali, Mauritanië, Niger en Tsjaad

Samen met VN-instellingen en de Rode Kruis- en Rode Halve Maanbeweging verleent Nederland humanitaire hulp aan de meest kwetsbaren. In Burkina Faso, Mali en Niger levert Nederland door ontwikkelingssamenwerking via internationale en maatschappelijke organisaties een bijdrage aan de versterking van de weerbaarheid van de bevolking. Zo verbetert Nederland samen met de VN en ngo's de toegang tot basisvoorzieningen zoals sanitatie en hygiëne, voedselvoorziening en gezondheidsdiensten. Ook investeert Nederland in de verbetering van de veiligheidssector en in lokale toegang tot recht en conflictbeslechting, om de veiligheid van burgers te verbeteren en criminaliteit en terrorisme tegen te gaan. Bovendien blijft Nederland o.a. via het Focus beleidskader bijdragen aan de versterking van de capaciteit van (lokale) maatschappelijke organisaties om zich in te zetten voor vrouwen, vrede en veiligheid en het tegengaan van geweld tegen vrouwen.

In alle Sahellanden werkt Nederland met internationale organisaties aan het tegengaan van irreguliere migratie (inclusief het tegengaan van mensenhandel en -smokkel), de bescherming van migranten en het ondersteunen bij vrijwillige terugkeer.

Op het gebied van veiligheid kiest het kabinet vooral voor samenwerking in regionaal en multilateraal verband, in Mali draagt Nederland bij aan de civiele EU missie in Mali (EUCAP). In Tsjaad financiert Nederland training om de militaire capaciteit van Afrikaanse troepen in vredesoperaties te versterken (GPOI). De oprichting van een nieuwe civiele en militaire missie van de EU in de Sahel, beginnend in Mauritanië en Tsjaad, biedt een mogelijkheid de Nederlandse inzet in de toekomst in deze landen uit te breiden.

Vanwege het toenemende belang van Tsjaad, als brug tussen de Hoorn en de Sahel en als belangrijk gastland voor Soedanese vluchtelingen, heeft het kabinet besloten tot opening van een ambassade. In Oost-Tsjaad steunt Nederland een programma gericht op de noden van Soedanese vluchtelingen en de ondersteuning van hun gastgemeenschappen. Uw Kamer zal later dit jaar worden geïnformeerd over de focus van dit programma.

West-Afrikaanse kuststaten en Noord-Afrika

Het kabinet zoekt nauwere samenwerking met de West-Afrikaanse kuststaten en de landen in Noord-Afrika om de uitbreiding van terrorisme en criminaliteit tegen te gaan. Zo is Nederland eerder dit jaar een veiligheidsdialoog met Marokko gestart. Met Ghana werkt Nederland samen op het gebied van georganiseerde criminaliteit. In Ivoorkust en Senegal werkt Nederland vooral samen op het vlak van capaciteitsopbouw van het veiligheidsapparaat, onder andere van speciale eenheden. Nederland draagt ook bij aan regionale initiatieven, zoals het *Integrated Border Stability Mechamism* (IBSM), het *Coastal States Stability Mechamism* (CSSM) en de *EU Security and Defence Initiative Golf of Guinea.*

Samen met de EU en AU

Nederland hecht grote waarde aan de samenwerking met andere EU-lidstaten en de EU-instellingen waar dat mogelijk is. Met de gezamenlijke inzet voor de bevordering van de veiligheid en het economisch perspectief voor de bevolking

biedt de EU een alternatief voor andere geopolitieke spelers. Samen met Duitsland, België, Italië en Spanje is Nederland een van de weinige EU-lidstaten die nog vertegenwoordigd zijn in de Sahel.

De Raad Buitenlandse Zaken heeft in November 2025 de *Hernieuwde Aanpak* van de Speciale EU Gezant voor de Sahel besproken als uitgangspunt voor de EU-inzet in de regio. Het kabinet steunt deze aanpak. De *Hernieuwde Aanpak* bevestigt dat Europese belangen leidend zijn voor de EU-inzet, is landen-specifiek en flexibel. Deze gezamenlijke aanpak zet in op het verbeteren van de kwaliteit van de politieke en diplomatieke dialoog. De EU blijft een relevante speler en bevordert *human security* met OS-middelen en waar mogelijk, case-by-case, met veiligheidssamenwerking.

In de relatie tussen de Afrikaanse Unie (AU) en Burkina Faso, Mali en Niger is voorzichtige toenadering zichtbaar. Het kabinet verwelkomt deze ontwikkeling en steunt het kantoor van de AU in de Sahel en de Hoge Vertegenwoordiger en Speciale Gezant van de AU Commissievoorzitter.

Conclusie

Het kabinet kiest ervoor aanwezig en geëngageerd te blijven in de Sahel. Met realistische, gerichte inzet, waarbij we opkomen voor de Nederlandse belangen, vanuit onze waarden. Het kabinet heeft slechts beperkte mogelijkheden om de ontwikkelingen in de Sahel te beïnvloeden, maar acht blijvende betrokkenheid noodzakelijk vanwege de langetermijn belangen die Nederland in de regio heeft. Een bescheidenere en gerichte OS-inzet is, gezien die beperkte mogelijkheden, gepast. Nederland zoekt steeds meer de samenwerking met landen in de bredere regio op om gezamenlijk de uitbreiding van instabiliteit, conflict, criminaliteit en terrorisme tegen te gaan.

De minister van Buitenlandse Zaken,
T.B.W. Berendsen

De minister van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking,
S.W. Sjoerdsma